

Sekwencyjne systemy sedymentacyjno- -biofiltracyjne do oczyszczania wód powierzchniowych w obszarach zurbanizowanych

Dr Sebastian Szklarek¹

Prof. dr hab. Maciej Zalewski¹, Prof. dr hab. Joanna Mankiewicz-Boczek¹,
dr Tomasz Jurczak², dr Iwona Wagner², dr Agnieszka Bednarek²

1

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

• European Regional
• Centre for Ecohydrology
• Under the auspices
• of UNESCO

POLISH ACADEMY of SCIENCES

2

UNIVERSITY
OF LODZ

FACULTY OF BIOLOGY
AND ENVIRONMENTAL
PROTECTION

University of Lodz

Trzy globalne problemy związane z zasobami wodnymi

➤ za dużo

pixabay.com

➤ za mało

pixabay.com

➤ zbyt zanieczyszczone

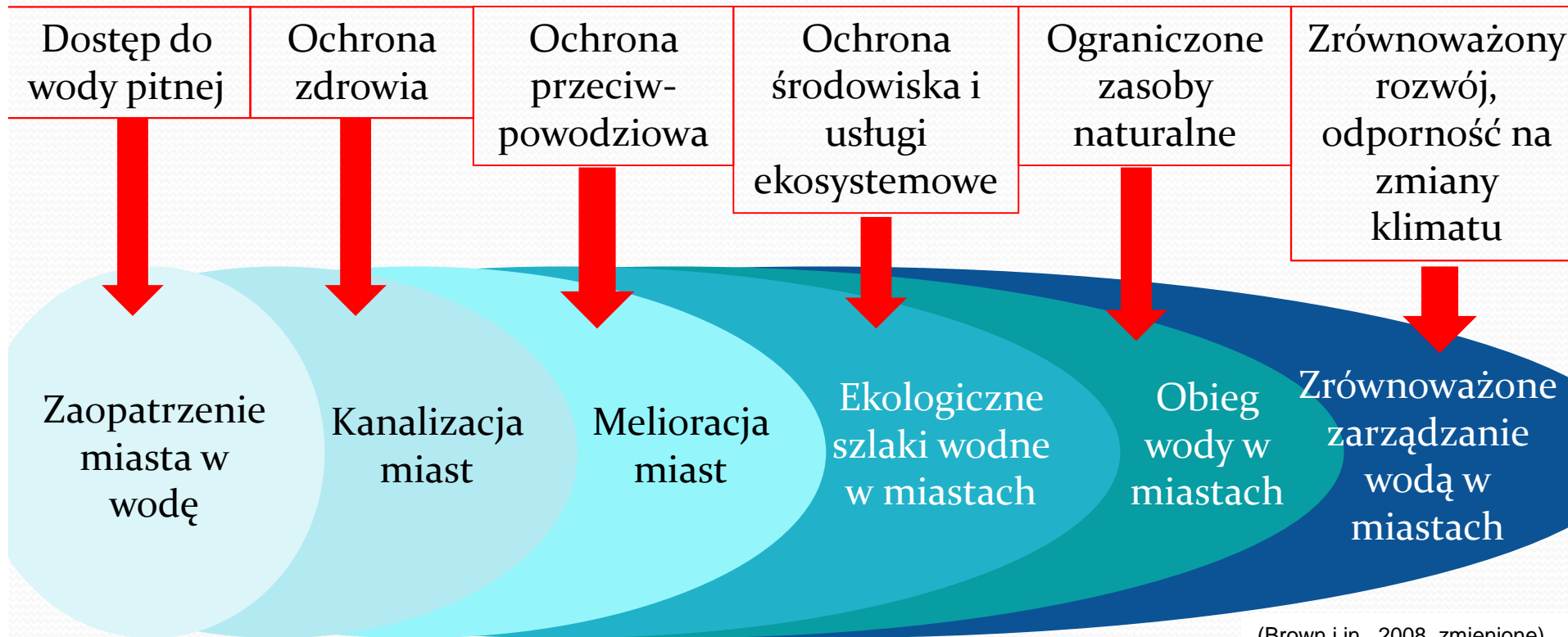
pixabay.com

Potęgowane w miastach przez:

(Kundzewicz i Kowalczak,
Nature, 2009)

- Antropogeniczna presja na środowisko wynikająca z: intensywnej urbanizacji, zmniejszenie powierzchni obszarów biologicznie czynnych.
- Zmiany klimatu
- Zarządzanie zasobami wodnymi oparte o tradycyjne inżynierskie rozwiązania z zakresu melioracji i kanalizacji

WPROWADZENIE - wyzwania

(Brown i in., 2008, zmienione)

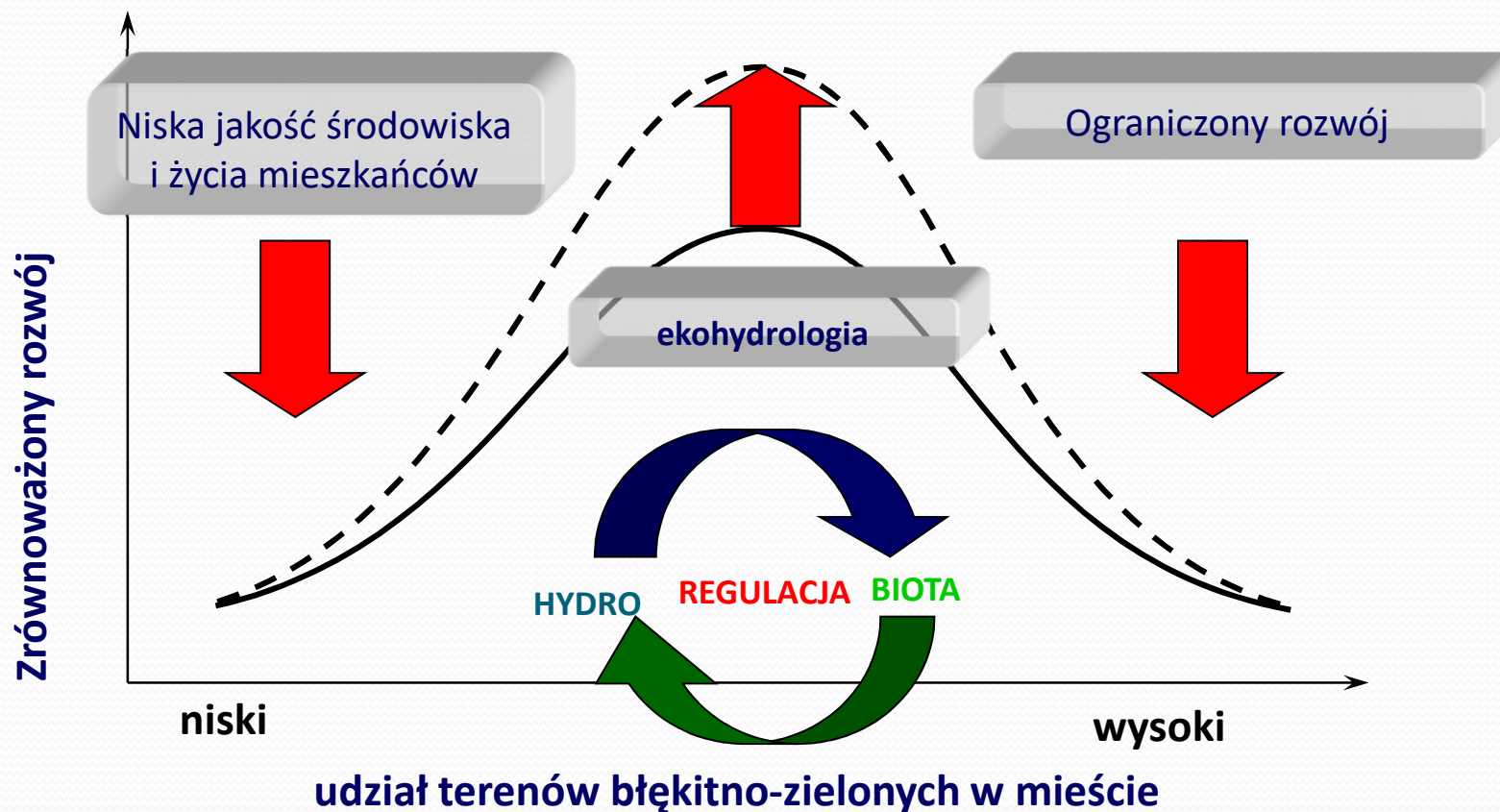

<http://www.imperiumromanum.edu.pl/>

(Fot. S. Szklarek)

(Fot. S. Szklarek)

Harmonizacja krajobrazu miejskiego – klucz do zrównoważonego rozwoju miasta

WPROWADZENIE - rozwiązania

W celu sprostania wymienionym wyzwaniom, należy poszukiwać rozwiązań:

- **Wielofunkcyjnych** – rozwiązywanie kilku problemów, nie tylko z zakresu gospodarowania wodą
- **Efektywnych ekonomicznie** – jak najniższe koszty utworzenia i eksploatacji przy jak największej efektywności poprawy jakości środowiska
- **Efektywnych przestrzennie** – zajmujących możliwie najmniejszą powierzchnię przy jak największej efektywności poprawy jakości środowiska
- **Przyjaznych dla środowiska** – co najmniej neutralne dla organizmów i ekosystemów, nawet w warunkach ekstremalnych lub w przypadku awarii
- **Atrakcyjnych dla społeczeństwa** – odpowiednie wkomponowanie w przestrzeń miejską

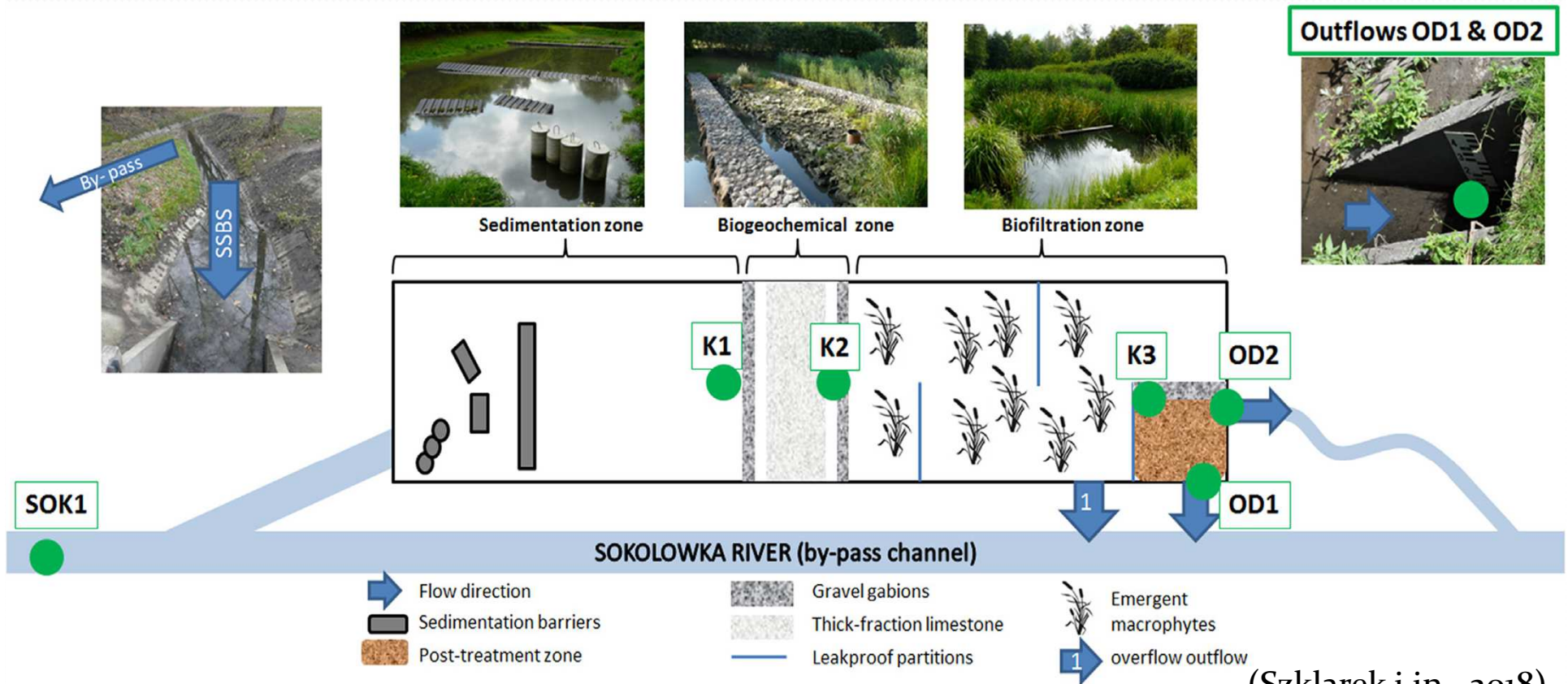
Rozwiązanie?

Sekwencyjne systemy sedymentacyjno-biofiltracyjne (SSSB).

Sekwencyjny system sedymentacyjno-biofiltracyjny (SSSB) na rzece Sokołówce w Łodzi

(Szklarek i in., 2018)

Badania wykonane w ramach realizacji Projektu „Innowacyjne środki i efektywne metody poprawy bezpieczeństwa i trwałości obiektów budowlanych i infrastruktury transportowej w strategii zrównoważonego rozwoju” współfinansowanego przez Unię Europejską z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka

SSSB w Łodzi

Niskie przepływy (okresy bezopadowe)

Wysokie przepływy (w czasie opadów i roztopów)

**Sezon
wegetacyjny**
(śr. temp. dobowa $>5^{\circ}\text{C}$)

**Sezon
spoczynkowy**
(śr. temp. dobowa $\leq 5^{\circ}\text{C}$)

Wyniki

Dopływ zanieczyszczeń do systemu SSSB

Średnie stężenia zanieczyszczeń

cały okres

badawczy

stężenie zanieczyszczeń [mg/l]

TSS	143,98
TP	0,74
PO ₄ ³⁻	0,44
Cl ⁻	1085,55
TN	5,91
NH ₄ ⁺	1,13
NO ₂ ⁻	5,08
NO ₃ ⁻	9,10

Wyniki

Dopływ zanieczyszczeń do systemu SSSB

Średnie stężenia zanieczyszczeń w wyznaczonych okresach

cały okres

Okres spoczynkowy

Sezon wegetacyjny

badawczy

PRZEPŁYW

NISKI

WYSOKI

NISKI

WYSOKI

stężenie zanieczyszczeń [mg/l]

		Okres spoczynkowy		Sezon wegetacyjny	
		NISKI	WYSOKI	NISKI	WYSOKI
TSS	143,98	46,03	294,98*	52,26	138,89*
TP	0,74	0,44	1,24*	0,41	0,73*
PO ₄ ³⁻	0,44	0,56	0,54	0,26*	0,53
Cl ⁻	1085,55	1800,50*	2574,69*	64,51	101,96
TN	5,91	7,99*	7,34*	4,80	4,36
NH ₄ ⁺	1,13	1,87*	0,81	1,44*	0,45
NO ₂ ⁻	5,08	7,07*	13,59*	0,29	0,16
NO ₃ ⁻	9,10	14,02*	7,02	10,40*	6,34

* Wartość istotna statystycznie z p<0,05

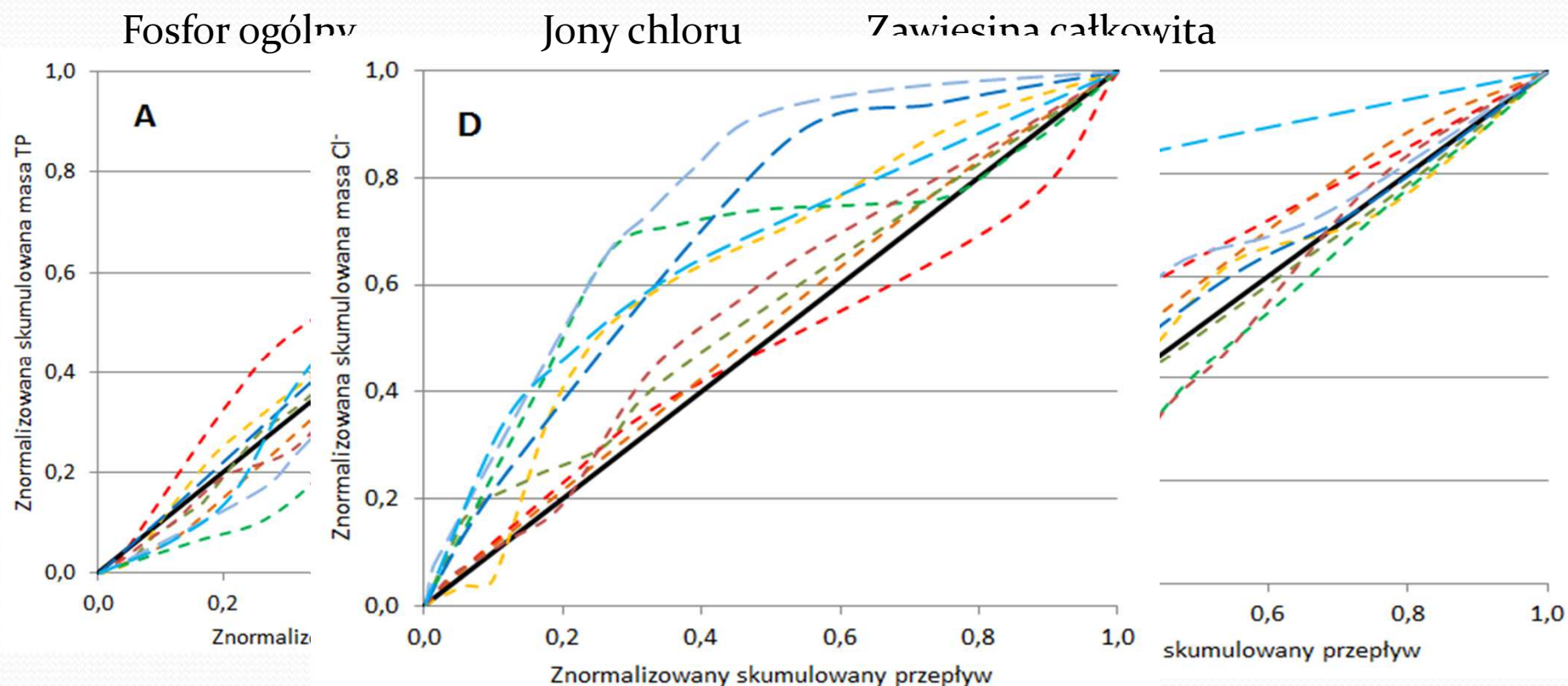

Wyniki

Dopływ zanieczyszczeń do systemu SSSB

Efekt pierwszego spływu

Brak lub słaby efekt dla analizowanych zanieczyszczeń, najsilniejszy dla jonów chlorkowych.

Efektywność pracy systemu SSSB

Efektywność pracy oczyszczalni hydrofitowej zależy w dużej mierze od jej wymiarów

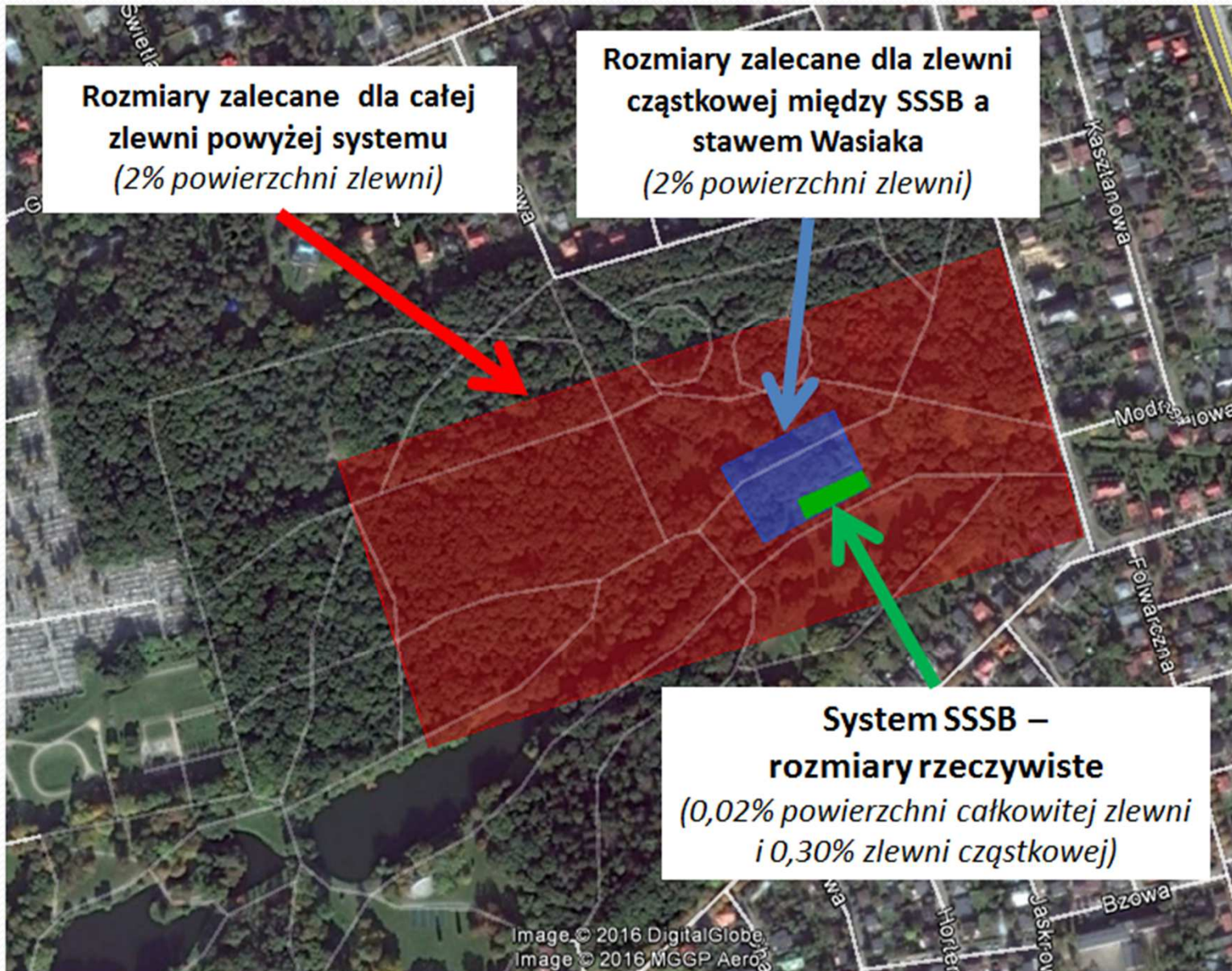
Metody określenia rozmiarów oczyszczalni hydrofitowej:

➤ **Powierzchniowa** - Stosunek powierzchni oczyszczalni do powierzchni zlewni powinien wynosić 1-2% (Schueler, 1992; Bratieres i in., 2008), a niektórzy autorzy podają, że nawet między 2% a 5% (Shutes i in., 2004).

➤ **Hydrauliczna** – wyznaczanie wymiarów oczyszczalni hydrofitowej na podstawie m.in. czasu retencji – zaleca się minimum 24-godzinny czas retencji, lub 12h jeśli istnieje ryzyko zatkania się wylotu (Ministerstwo Środowiska, Kanada, 2003; Mungasavali i Viraraghavan, 2006). Shutes i in. (2005) zalecają nawet 36-godzinny czas retencji w celu zwiększenia efektywności usuwania zawiesiny całkowitej, metali ciężkich i węglowodorów aromatycznych

Efektywność pracy systemu SSSB

Wyniki

Efektywność systemu SSSB

Efektywność ogólna

cały okres

badawczy

stężenie zanieczyszczeń [mg/l]

TSS	62%*
TP	38%*
PO ₄ ³⁻	30%
Cl ⁻	64%
TN	46%*
NH ₄ ⁺	0%
NO ₃ ⁻	43%*

* Wartość istotna statystycznie z $p < 0,05$

Najważniejsze wyniki

Efektywność pracy systemu SSSB

	% powierzchni zlewni	czas retencji [dni]	Efektywność usuwania [%]					
			TN	NH ₄ ⁺	NO ₃ ⁻	TP	PO ₄ ³⁻	TSS
SSSB	0,02-0,30	0,1-1,2	46	0	43	38	30	62
Inne oczyszczalnie hydrofitowe (na podstawie Carleton i in., 2001)	2,41	5,2	21,7	54,7	39,4	45,9	35,8	57,9
	2,46	60,6	-11,0	10,2	-13,2	61,5	76,7	68,3
	4,46	-	-1,6	62,2	80,2	7,0	-109,0	82,9
	19,61	-	46	79,0	94,0	70,0	64	86,0
	3,75	-	22,8	55,8	54,9	39,4	68,7	65,1
	1,75	-	21	54,0	40	17,0	2	66,0
	0,06	5,0	21,4	-	-	3,0	-	-
	0,05	2,3	11,0	-	-	17,0	-	-
	0,61	9,1		22,1	28	-7,0	-	11,3
	28,87	-	88,8	86	88,8	87,0	-	-
	10,90	-	38	50	-	27,0	-	88,0

(Szklarek i in., 2018)

Wyniki

Efektywność systemu SSSB

Efektywność w wyznaczonych okresach

cały okres

badawczy

Okres spoczynkowy

Sezon wegetacyjny

PRZEPŁYW

NISKI

WYSOKI

NISKI

WYSOKI

stężenie zanieczyszczeń [mg/l]

TSS	62%*	-152%	63%*	38%*	44%*
TP	38%*	-82%	35%*	5%	31%
PO ₄ ³⁻	30%	15%	2%	38%	49%
Cl ⁻	64%	40%	46%	35%*	36%
TN	46%*	33%*	41%*	56%*	22%
NH ₄ ⁺	0%	-1%	-28%	18%	4%
NO ₂ ⁻	81%*	20%	65%	73%*	30%
NO ₃ ⁻	43%*	42%*	-11%*	79%*	51%*

* Wartość istotna statystycznie z p<0,05

Wyniki

Efektywność pracy systemu SSSB Strefa sedimentacyjna

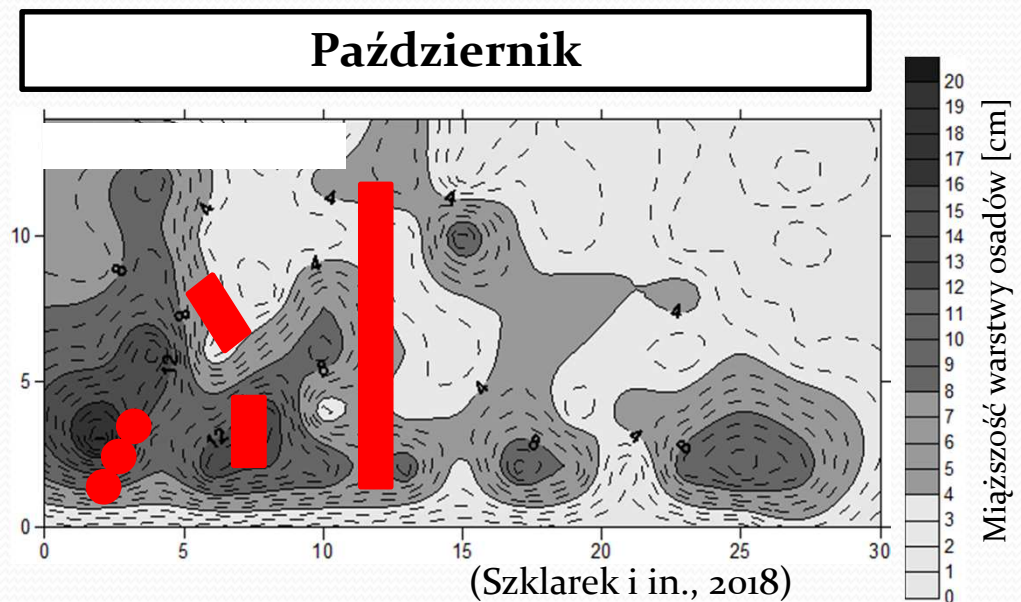
Sedymencja kluczowym procesem w usuwaniu zanieczyszczeń z wód opadowo-roztopowych (Walker, 2001; Li i in., 2007, Kadlec, 2010)

➤Dodatkowe struktury wspierają sedymencję i retencję zanieczyszczeń

(Walker, 2001; Andersson i in., 2005; Johannesson i in., 2011)

➤Transport zawiesiny jest często skorelowany z transportem innych zanieczyszczeń, w tym także azotu i fosforu całkowitego (Kim i in., 2007),

Zatem skuteczność usuwania zanieczyszczeń jest zależna od skuteczności usuwania zawiesiny (Andersson i in., 2005; Johannesson i in., 2011)

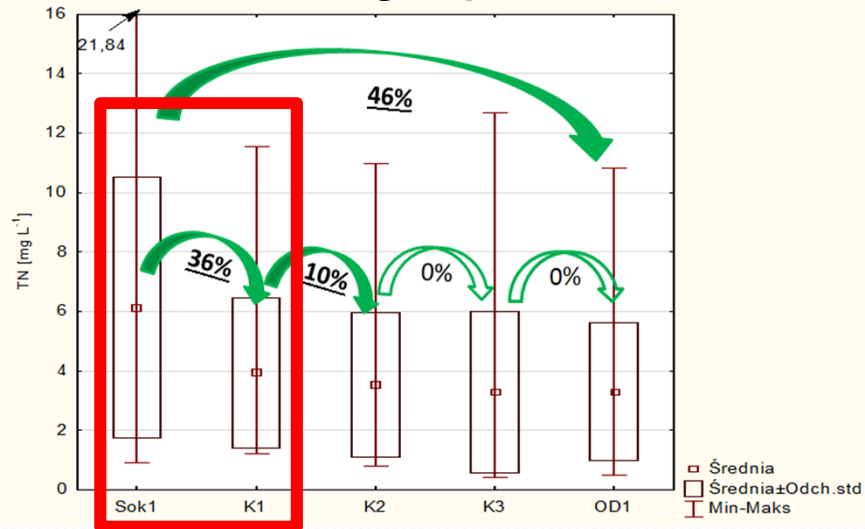

Wyniki

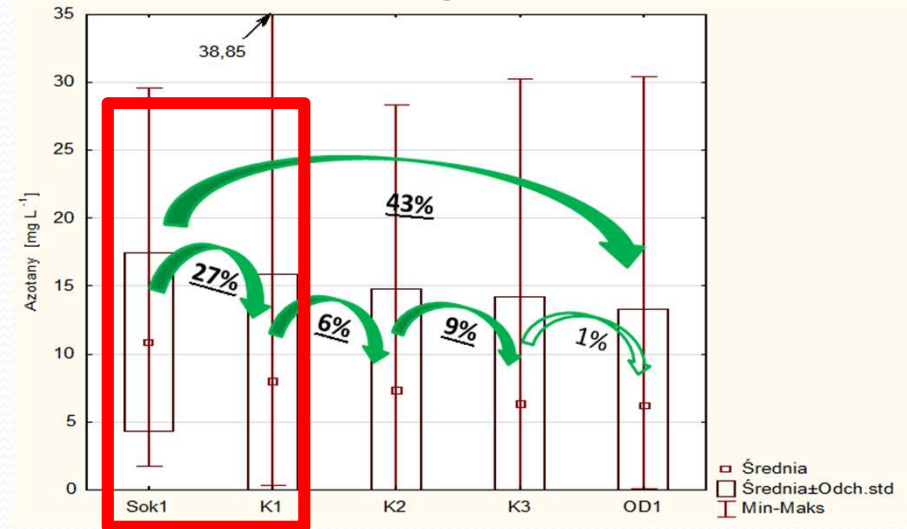
Efektywność systemu SSSB

Efektywność stref systemu

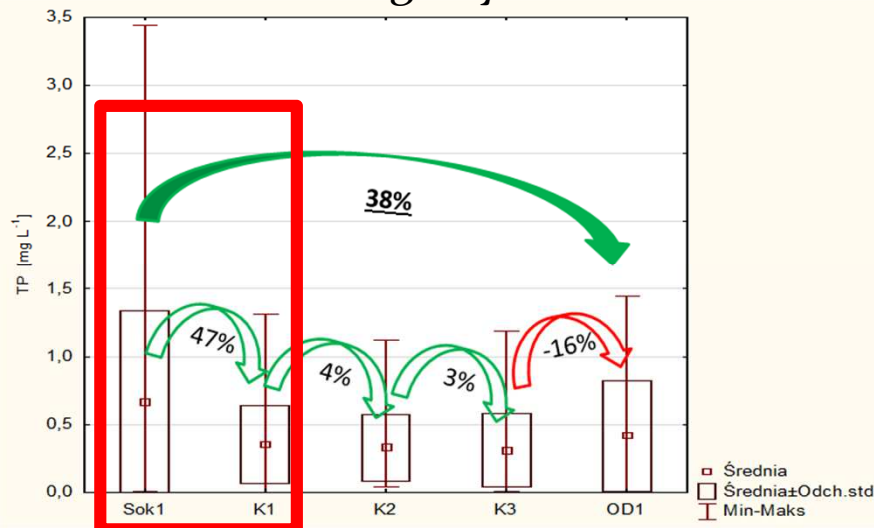
Azot ogólny

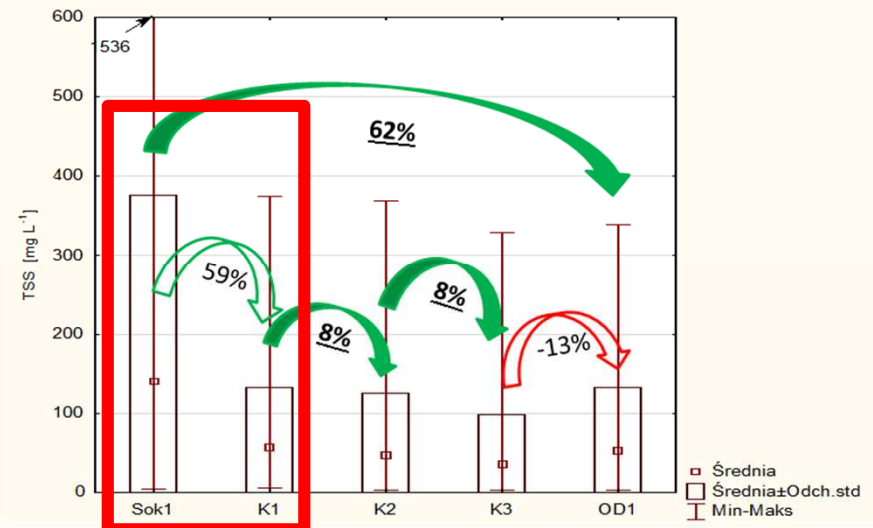
Azotany

Fosfor ogólny

Zawiesina całkowita

Konstrukcja systemu hybrydowego dla retencjonowania wód opadowych – Arturówek, Łódź

Lokalizacja sekwencyjnego systemu sedymentacyjno-biofiltracyjnego (SSBS) skonstruowanego dla retencjonowania i oczyszczania wód opadowych transportowanych z ulicy Wycieczkowej do rzeki Bzury wraz z stanowiskami poboru próbek:

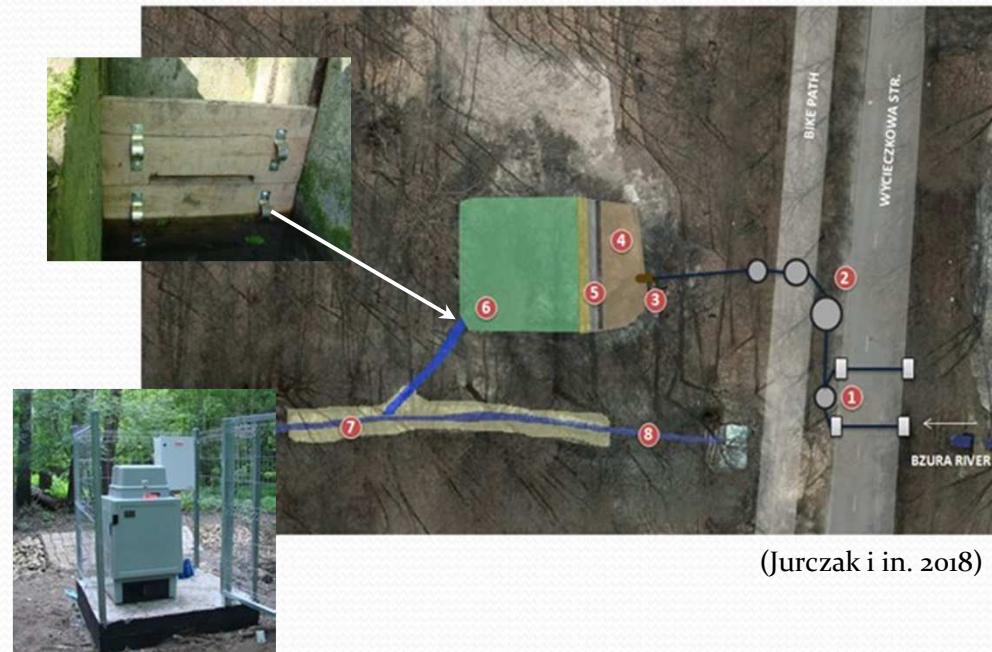
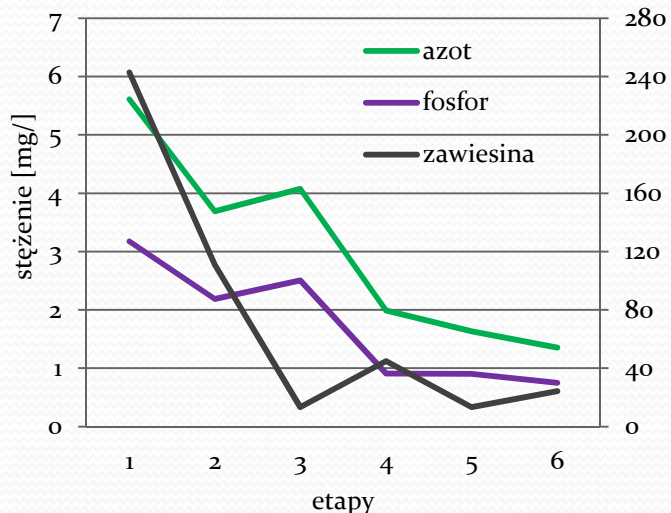
- 1) ulica (kratki zbierające wody z ulicy),
- 2) podziemny system osadników i separatorów,
- 3) dopływ podczyszczonych wód do SSSB,
- 4) strefa sedymentacji SSSB (część 1, powyżej bariery filtracyjnej),
- 5) strefa sedymentacji SSSB (część 2, poniżej bariery filtracyjnej),
- 6) strefa biofiltracyjna SSSB,
- 7) rzeka Bzura poniżej SSSB,
- 8) rzeka Bzura powyżej SSSB

Konstrukcja systemu hybrydowego dla retencjonowania wód opadowych – Arturówek, Łódź

Średnie stężenia [mg/l] substancji biogenicznych i zawiesiny na
wybranych stanowiskach (Jurczak i in. 2018)

etap	TSS [mg/l] SD	TN [mg/l] SD	TP [mg/l] SD	NO ₃ ⁻ [mg/l] SD	NO ₂ ⁻ [mg/l] SD	NH ₄ ⁺ [mg/l] SD	PO ₄ ³⁻ [mg/l] SD
1.	243,0 ±0,0	5,61 ±2,19	3,18 ±1,90	1,57 ±1,22	0,05 ±0,08	0,49 ±0,50	0,60 ±0,62
6.	24,2 ±35,1	1,35 ±0,97	0,75 ±1,00	0,41 ±0,60	0,02 ±0,02	0,22 ±0,18	0,32 ±0,19
7.	15,9 ±21,1	1,4 ±0,57	0,81 ±0,62	0,36 ±0,28	0,02 ±0,02	0,28 ±0,22	0,33 ±0,20
8.	7,7 ±7,3	1,63 ±0,77	0,74 ±0,54	0,15 ±0,18	0,02 ±0,03	0,41 ±0,49	0,33 ±0,24

(Jurczak i in. 2018)

System hybrydowy usuwa
90,0% zawiesiny, 75,9% TN, 76,4% TP oraz od **47,5% do 74,2% innych substancji biogenicznych** transportowanych wraz z wodami opadowymi z ulicy Wycieczkowej do rzeki Bzury
 (Jurczak i in. 2018).

Wydajność systemu hybrydowego w eliminacji substancji biogenicznych i zawiesiny transportowanych z wodami opadowymi z ulicy do rzeki

Narodowe Centrum
Badań i Rozwoju

Narodowy Fundusz
Ochrony Środowiska
i Gospodarki Wodnej

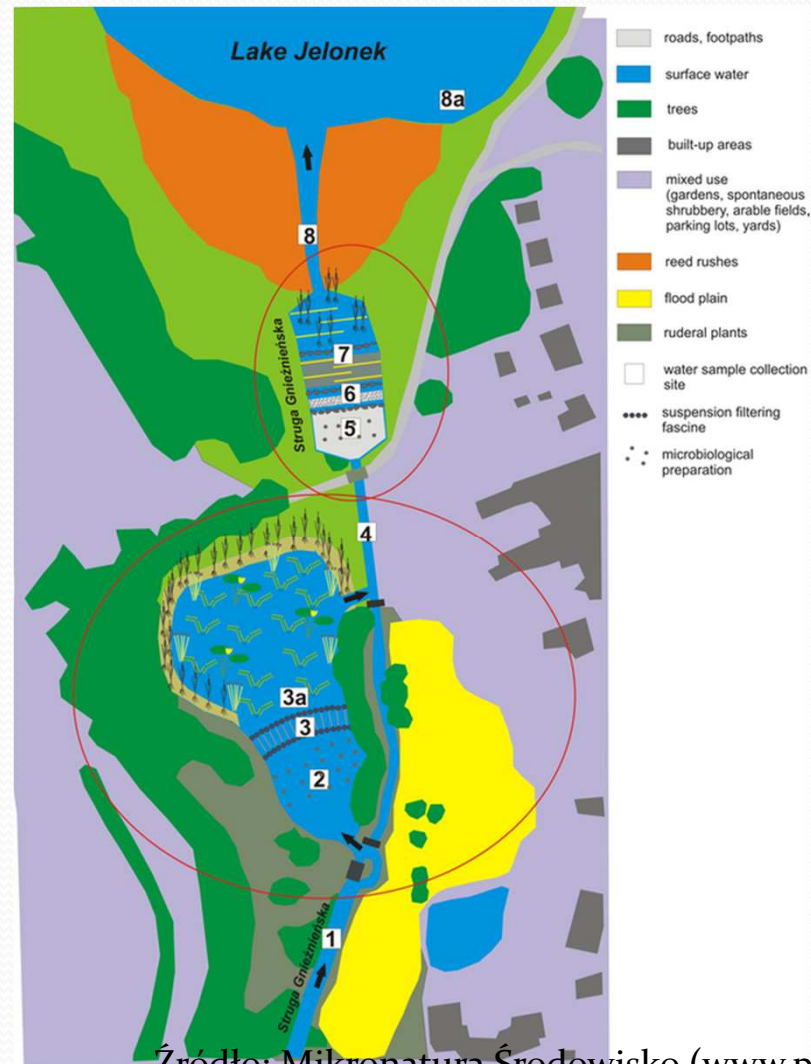
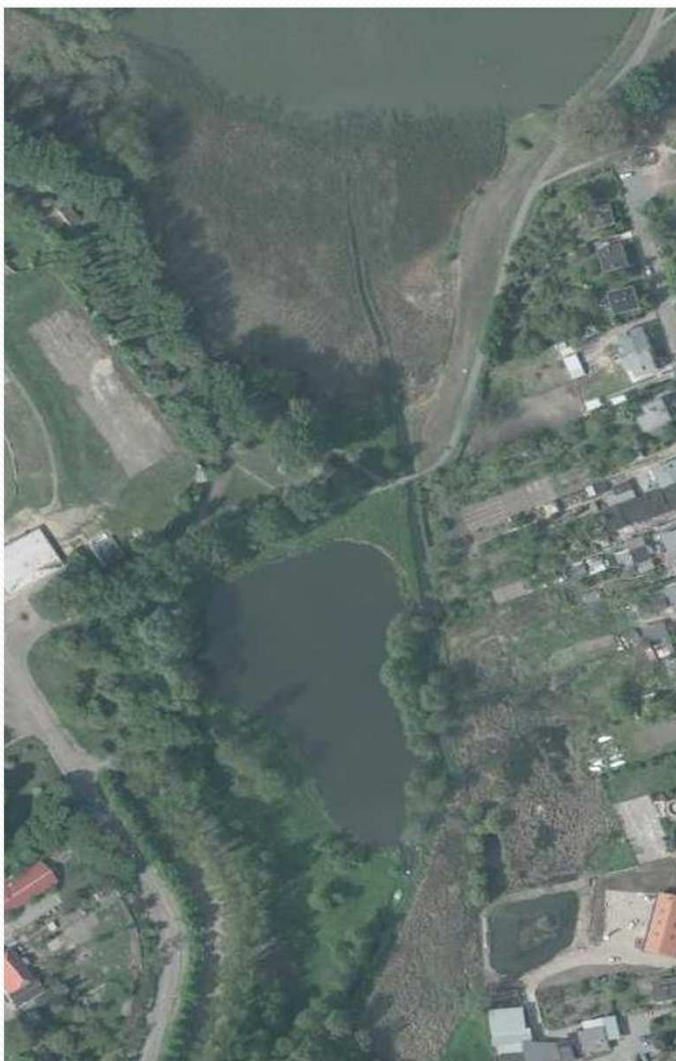

GEKON2/03/267948/21/2016

MIKRONATURA
ŚRODOWISKO

Sekwencyjny system na Strudze Gnieźnieńskiej w Gnieźnie

Źródło: Mikronatura Środowisko (www.proenv.pl)

Narodowe Centrum
Badań i Rozwoju

Narodowy Fundusz
Ochrony Środowiska
i Gospodarki Wodnej

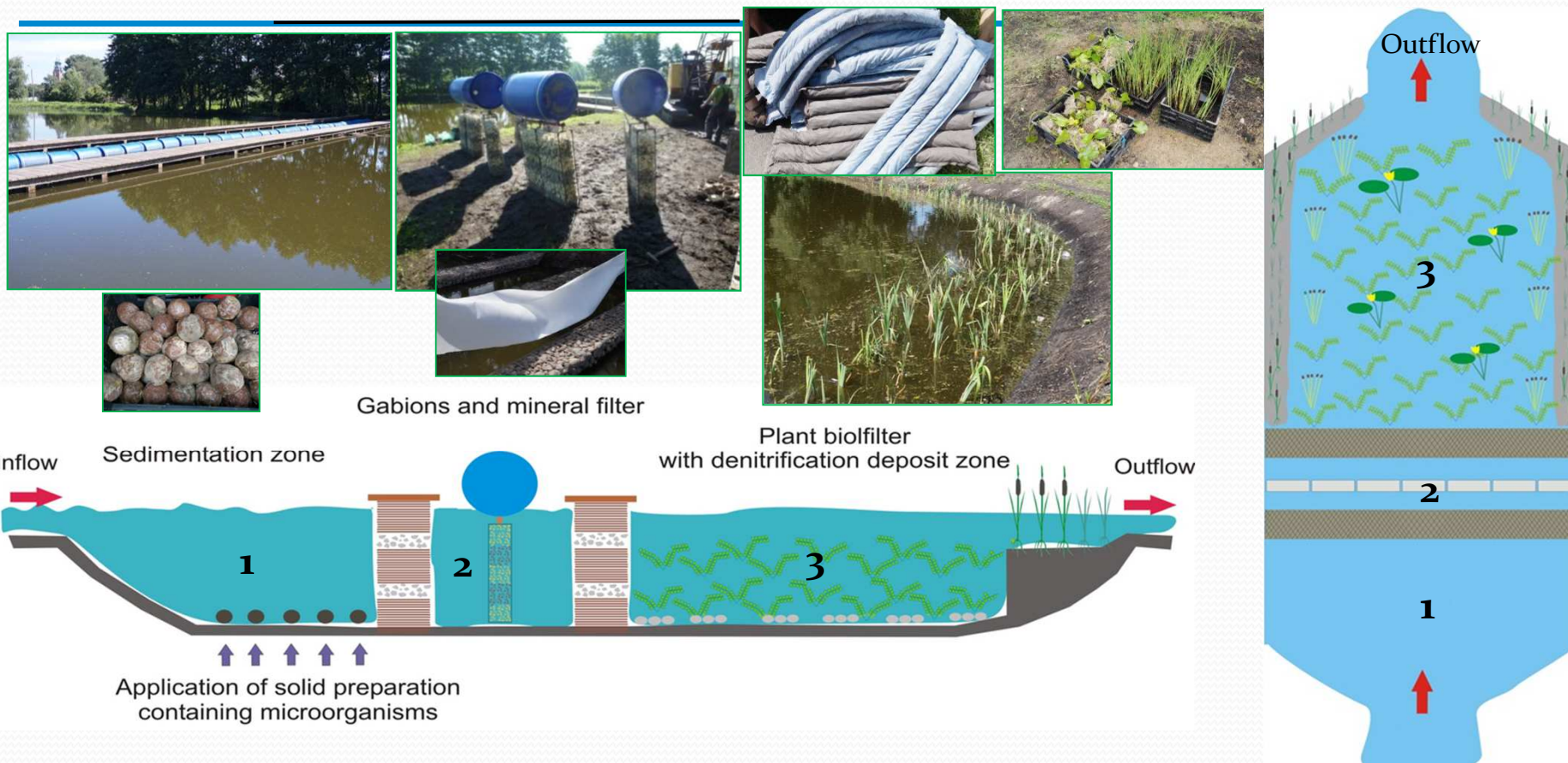

GEKON2/03/267948/21/2016

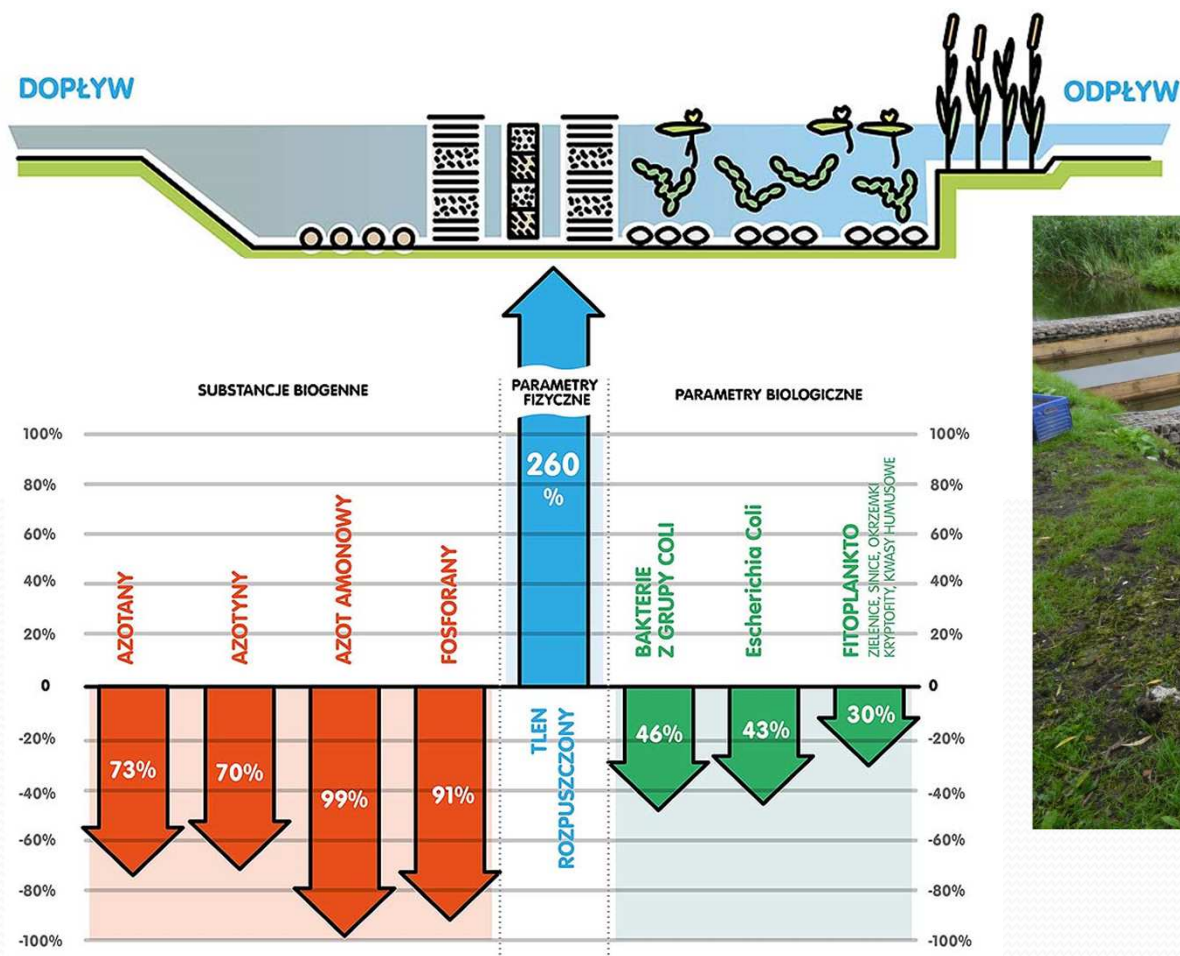
MIKRONATURA
ŚRODOWISKO

Sekwencyjny system na Strudze Gnieźnieńskiej w Gnieźnie

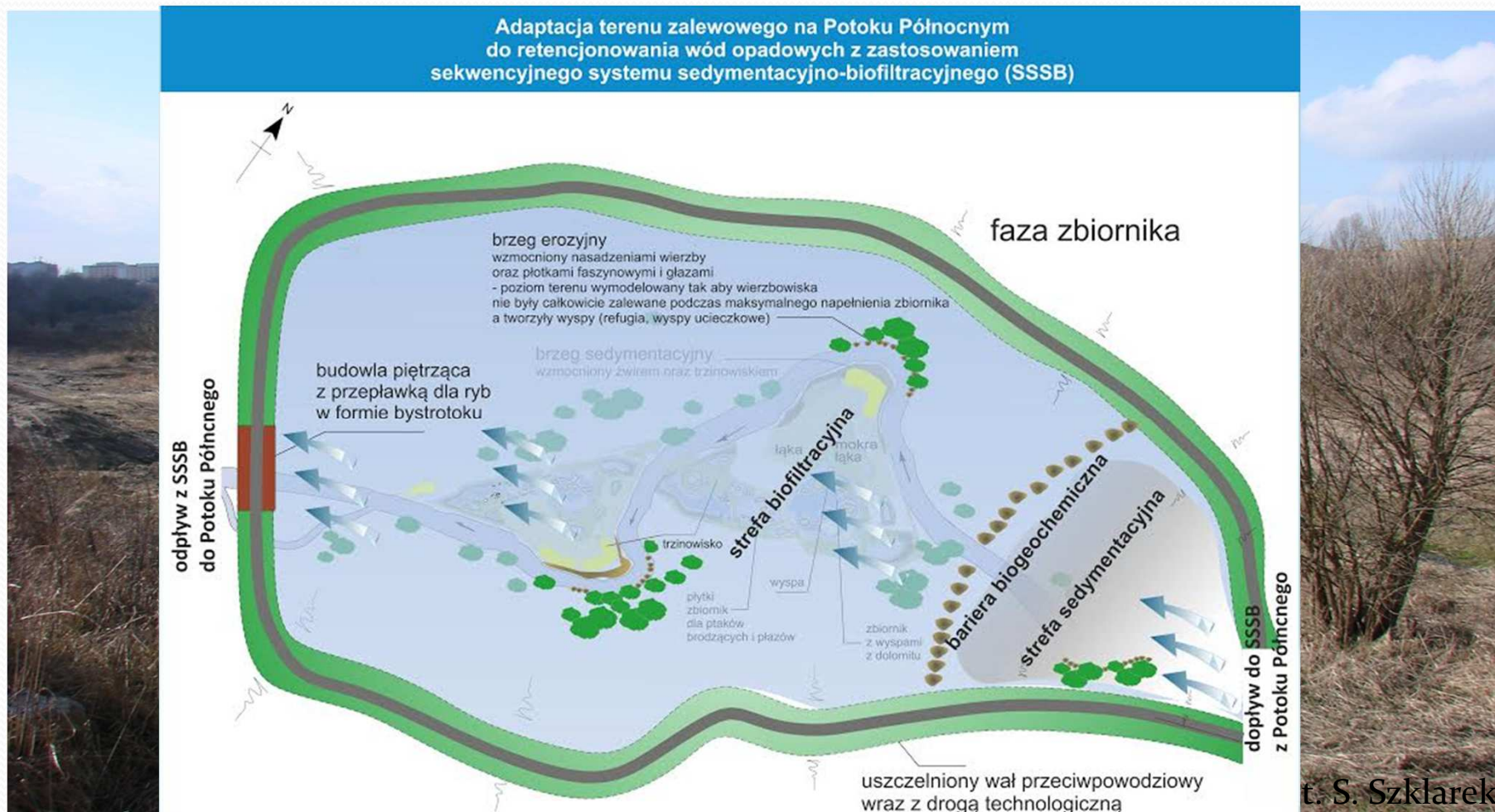
Źródło: Mikronatura Środowisko (www.proenv.pl), Fot. J. Kupiec

Sekwencyjny system na Strudze Gnieźnieńskiej w Gnieźnie

(Fot. S.Szklarek)

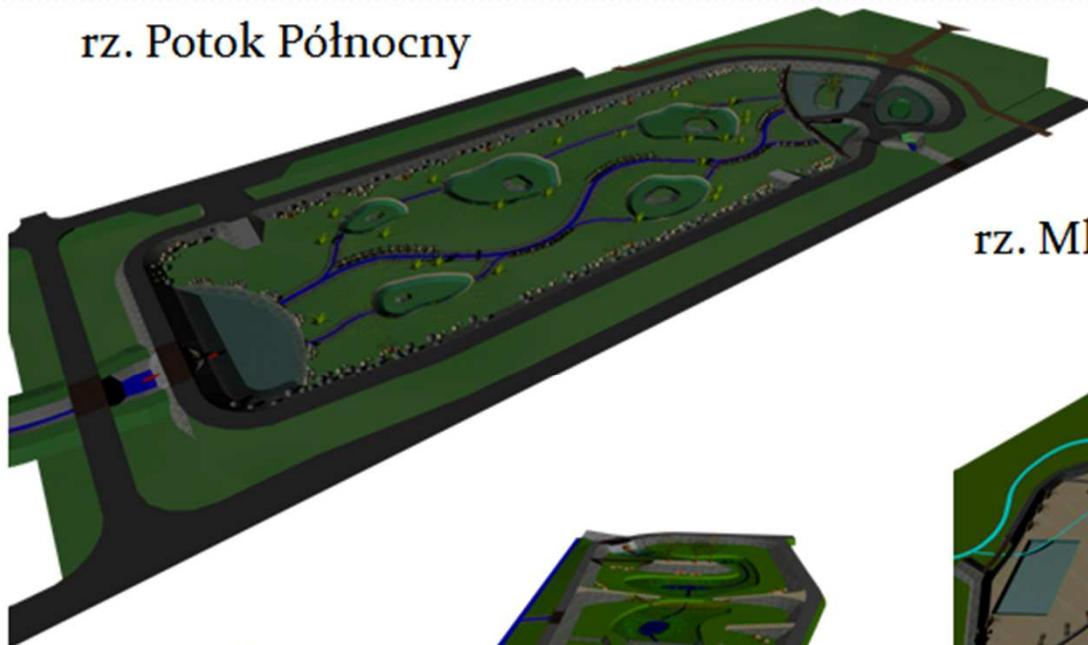
Adaptacja terenu zalewowego w sekwencyjny system sedimentacyjno-biofiltracyjny (SSSB) – Potok Północny km 3+084 – 3+334, Radom - pomiędzy ulicą Olsztyńską, a linią kolejową nr 8

Wielofunkcyjny obszar będzie w stanie zatrzymać w czasie ok. 20 min. wielkości przepływu Q_1 wynoszącego $9,74 \text{ m}^3/\text{s}$. Głębokość powodziowa systemu będzie wynosić ok. $0,5 \text{ m}$, a zdolność retencyjna ok. $11\ 000 \text{ m}^3$.

Sekwencyjne systemy w projekcie Life RadomKlima

rz. Potok Północny

rz. Mleczna

rz. Cerekwianka

środowisko

Źródło: Biuro Projektowania i Realizacji
Inwestycji Ekologicznych „Środowisko”
na zlecenie Uniwersytetu Łódzkiego

Więcej informacji:

- **Szklarek, I.** Wagner, T. Jurczak, M. Zalewski. **2018.** *Sequential Sedimentation-Biofiltration System for the purification of a small urban river (the Sokolowka, Lodz) supplied by stormwater.* Journal of Environmental Management 205: 201-208.
- Jurczak, I. Wagner, Z. Kaczkowski, **S. Szklarek**, M. Zalewski. **2018.** *Hybrid system for the purification of street stormwater runoff supplying urban recreation reservoirs.* Ecological Engineering 110: 67-77.
- Strona projektu Life EH-REK: www.arturowek.pl
- Strona projektu Life RadomKlima: life.radom.pl

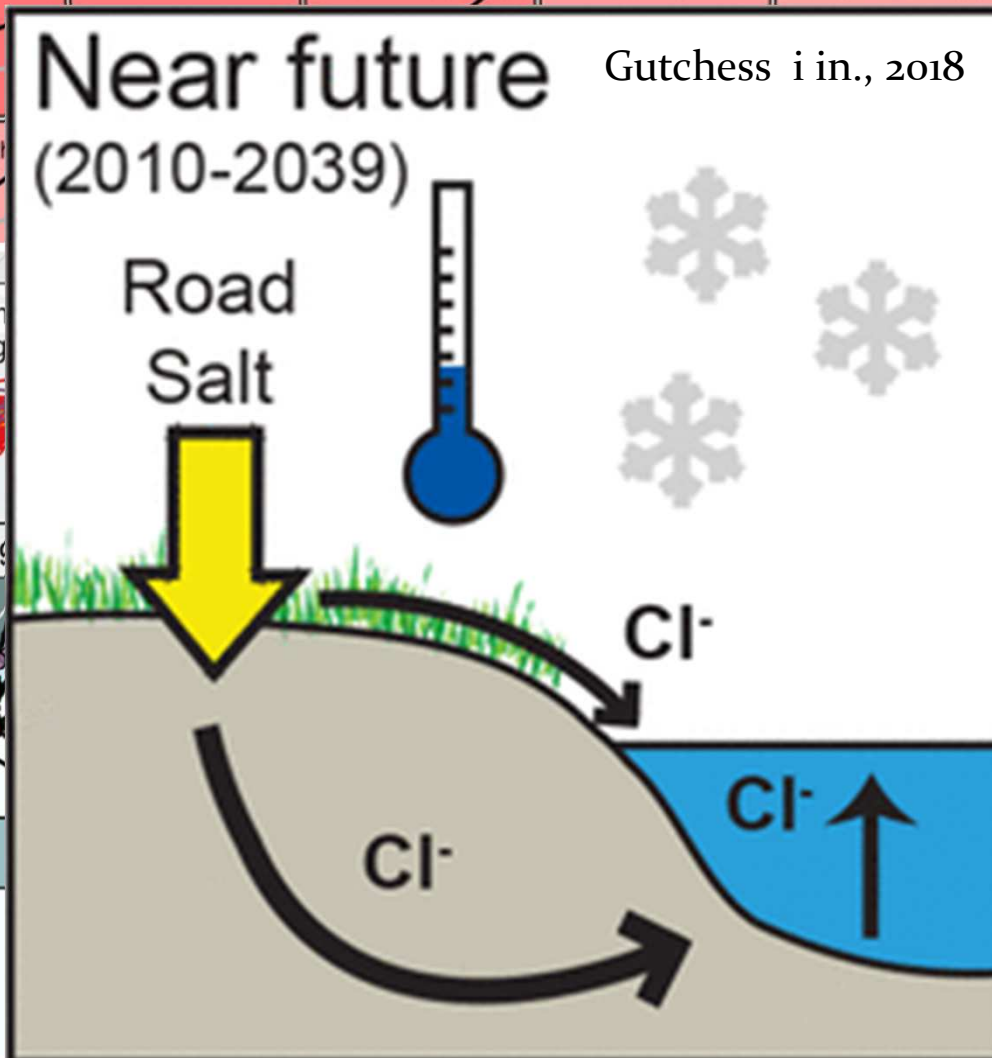
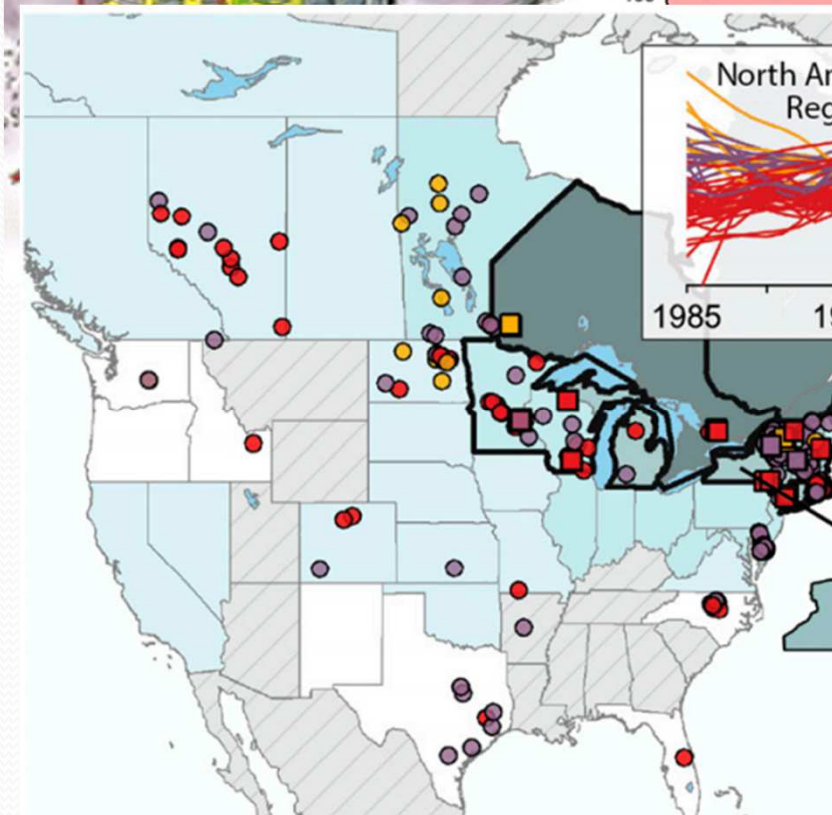
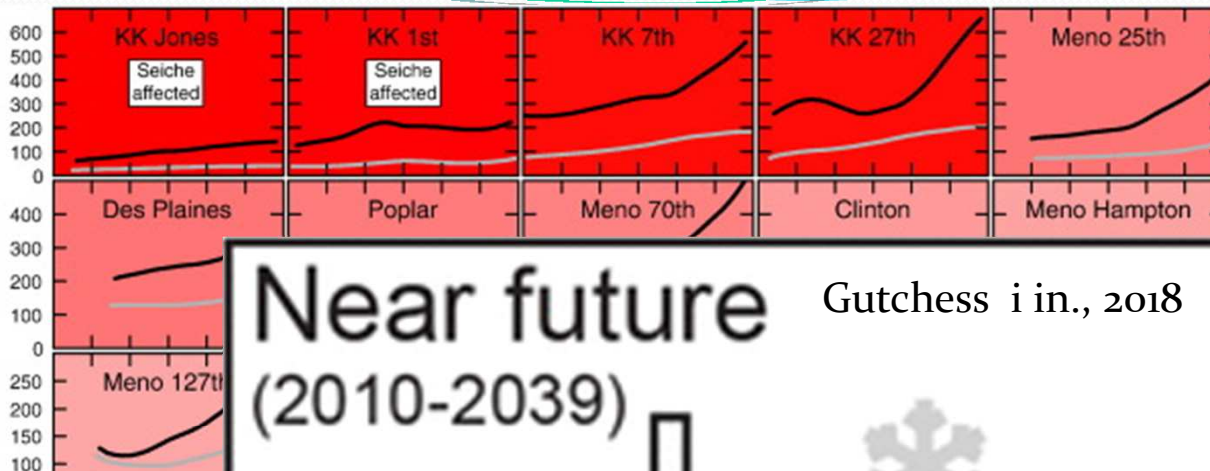
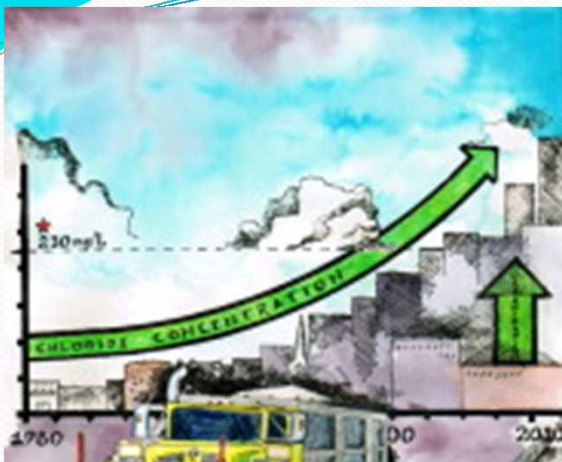
oraz

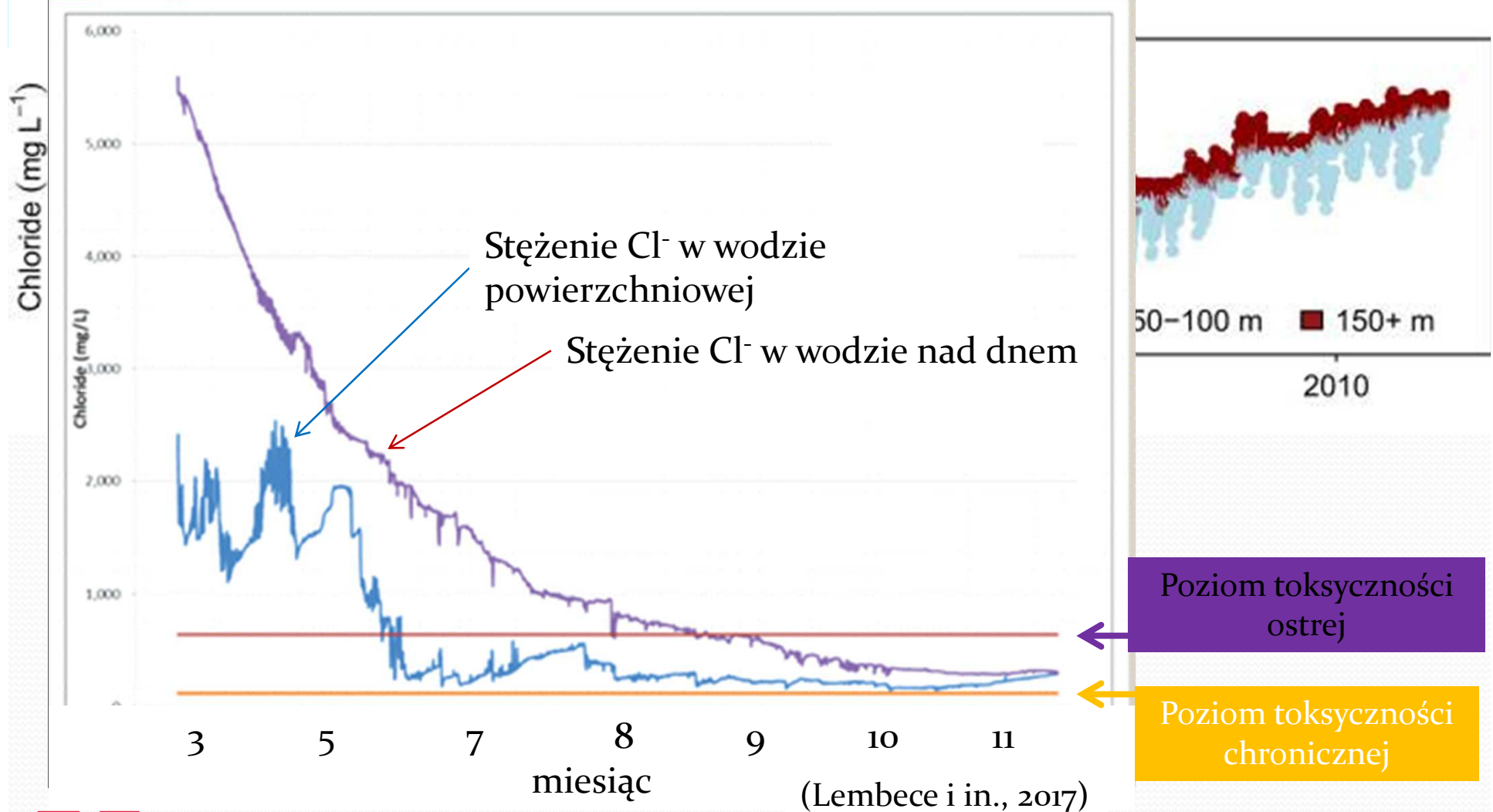
ŚWIAT WODY

Blog o najcenniejszym zasobie naszej planety

Aktualny stan wiedzy o chlorkach

Aktualny stan wiedzy o chlorkach

NARODOWE CENTRUM NAUKI

Wpływ zimowego zanieczyszczenia solą drogową na sukces wylęgu zooplanktonu z jaj przetrwalnikowych. (SONATINA2 nr projektu 2018/28/C/NZ8/00235)

Dziękuję za uwagę

Zespół pracujący nad rozwojem systemów sekwencyjnych do wód powierzchniowych

Prof. Maciej Zalewski

**Prof. Joanna
Mankiewicz-Boczek**

Dr Sebastian Szklarek

European Regional
Centre for Ecohydrology
Under the auspices
of UNESCO

POLISH ACADEMY OF SCIENCES

Dr Tomasz Jurczak

Dr Iwona Wagner

Dr Agnieszka Bednarek

UNIVERSITY
OF LODZ

FACULTY OF BIOLOGY
AND ENVIRONMENTAL
PROTECTION
University of Lodz